

2022 Hak İhlalleri İzleme Raporu

Hazırlayan

Protestan Kiliseler Derneği

22.06.2022

Giriş, Arka Plan ve Özet

Uzun yıllardır hazırlanan, Türkiye Protestan Toplumu açısından Hak İhlalleri İzleme Raporu'nu bu yıl yaşanan deprem nedeniyle gecikmeli olarak da kamuoyuna saygılarımızla sunuyoruz.

Bu raporda öncelikle şunları bulacaksınız.

- Türkiye Protestanlarını tanımayanlar için özet şekilde tarihsel ve güncel sosyolojik bilgiler
- Raporun Amacı
- Raporun incelediği alanlarda özet bilgiler
- Raporun incelediği alanlarda daha geniş bilgiler.

Arka Plan

Türkiye Protestan toplumu, büyük çoğunluğu İstanbul, Ankara ve İzmir'de olmak üzere, yaklaşık 186 kilise/topluluktan oluşmaktadır.¹

Protestan toplulukların kurduğu 13 vakıf, 20 vakıf temsilciliği, 33 kilise derneği ve bu derneklere bağlı 53 temsilcilik olmak üzere 119 topluluğun bir tüzel kişiliği bulunmaktadır. Geri kalan toplulukların herhangi bir tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Bunların yaklaşık 16 tanesi ev topluluğudur². 6 topluluk ofislerde toplanmaktadır. Yaklaşık 13 Protestan kilisesi, tarihi kilise binalarında toplanmaktadır. Diğer topluluklar ise kendilerine ait veya kiraladıkları kamuya açık bir mekânı tüzel kişiliğe sahip olmadan kullanan topluluklardır.

Protestan toplumu, 2022 yılı içerisinde de eğitim sistemi içinde kendi din görevlilerini yetiştirme olanağına sahip olamamıştır. Bu nedenle, Protestan toplumu, din görevlilerinin büyük çoğunluğunu usta çırak yöntemiyle kendi içerisinde veya online kurslar ve online eğitim materyalleri aracılığıyla yetiştirmeye devam etmektedir. Din görevlilerinin küçük bir kısmı yurt dışında bulunan ilahiyat okullarında eğitim almakta, bir kısmı ise yurt içinde düzenlenen seminerler aracılığı ile dini önderlik için gerekli bilgi ve becerileri edinebilmektedir. Fakat kurda yaşanan artışlar nedeniyle yurtdışına eğitime gönderme olanakları kısıtlanmıştır. Son yıllarda yerli Protestan din görevli sayısında büyük artış olmakla birlikte, henüz tüm ihtiyacı karşılayacak kadar yerli Protestan din görevlisi olmadığı için bazı kiliselerin ruhani liderliğini yabancı uyruklu pastörler (Protestan ruhani önder) yapmaktadır. Ancak 2019 yılında çok yoğun bir şekilde başlayan ve 2020 yılında da devam eden ve 2021 yılında azalmakla birlikte devam eden, 2022 yılında ise belli başlı yabancı uyruklu din görevlilerinin neredeyse tamamının Türkiye'ye girişi engellendiği için yeni vaka kaydedilmeyen, fakat Ç-152 (geçici süreli engelleme) kodu verilmeye başlanan yabancı

¹ Bu rakam ibadet dili Türkçe olan toplulukları ifade etmektedir. Tam sayı bilinmemekle birlikte Türkiye genelinde başta İran'lı mültecilerin oluşturduğu farklı dillerde 100'e yakın Protestan topluluğu daha bulunmaktadır.

² Ev toplulukları; herhangi bir kamusal görünürlüğü olmayan, topluluk üyelerinin evlerinde düzenli olarak bir araya gelen grupları ifade etmektedir.

uyruklu din görevlilerinin N-82 ve G-87 kodları³ verilerek Türkiye'ye girişinin engellenmesi veya vize/oturma verilmeyerek Türkiye'yi terk etmeye zorlanması vb. nedenler yabancı din görevlilerinin ruhsal önderlik yaptığı bazı Protestan topluluklarında 2021 yılında olduğu gibi 2022 yılında da ciddi sorunlara yol açmıştır. Bu sorun bazı kiliseleri kapanma bazılarını da düzenli ibadet edemez durumuna getirmiştir.

Protestan Kiliseleri, hiyerarşik ve merkezi bir yapıya sahip değildir. Her kilise kendi içinde bağımsızdır. Ancak Protestan Kiliseleri arasında birlik, dayanışma ve iş birliği amacı ile 80'li yılların sonundan itibaren kilise pastörleri bir araya gelmeye başlamış ve 90'lı yılların ortalarından itibaren bu birliktelik yapısal bir ivme kazanarak kısa adı TeK (Temsilciler Kurulu) olan Protestan Kiliseler Birliği kurulmuştur. Eski dernek yasalarındaki sınırlamalar nedeniyle uzun yıllar TeK'in resmi makamlar önünde temsil sorunu olmasından dolayı, Dernekler Kanunu'nun değişmesi ile dernek kurulmasına karar verilmiştir. Protestan Kiliseler Derneği 23.01.2009 tarihinde kurulmuştur. Şu anda Protestan Kiliseler Derneği, Türkiye Protestan toplumunun büyük kısmının temsil ve birlik kurumu olarak faaliyetini sürdürmektedir.

Protestan Kiliseler Derneği/Birliği, 2007 yılından itibaren Türkiye'deki Protestan toplumunun durumunu ortaya koyan izleme raporları⁴ yayınlamaktadır. Protestan Kiliseler Derneği, inanç ve fikir özgürlüğüne büyük önem vermekte, bunların herkes için ve her yerde hayata geçmesini istemekte ve bu yönde çaba sarf etmektedir. Protestan toplumunun durumunu ortaya koymak ve kamu görevlileri, sivil toplum ve medya ile paylaşmak amacıyla her yıl hazırlanan izleme raporlarının bu amaca hizmet etmesi amaçlanmaktadır.

Özet

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde yer verilen en temel insan haklarından olan din veya inanç özgürlüğü, ülkemizde uluslararası insan hakları hukuku ve Anayasa ve ulusal mevzuatla güvence altına alınmıştır. Genel olarak inanç özgürlüğünün bulunduğu ülkelerde, yasal güvencelere karşın Protestan toplumu için 2022 yılında da bazı temel sorunlar varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Türkiye'de inanç özgürlüğünün gelişmesine katkı sağlaması, Protestan toplumunun 2022⁵ yılında din ve inanç özgürlüğü açısından yaşamış olduğu deneyimleri, sorunları ve olumlu gelişmeleri ortaya koyması amacıyla bu rapor hazırlanmıştır.⁶ 2022 yılındaki durum kısaca şöyle özetlenebilir:

³ N-82: (Girişi ön izne bağlı yabancı) 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu m.9/7 uyarınca giriş yasağı bulunan kimi yabancıların ülkeye kabulü ön izne bağlanabilir. Hakkında N-82 tahdit kodu bulunan kişinin ülkeye girişi ön izne bağlanmış demektir.

G-87: Genel güvenlik açısından tehlike arz etmekte olan yabancı kişiler

Ç-152 Tahdit Kodu Ülkeye Girişi İhtiyaten Engellenen Yabancılara Konulan Koddur. Ülkemize girişi kısa süreli olarak engellenmek istenen yabancılar hakkında ülkemize girişlerini 1 yıl süreyle yasaklamak amacıyla Genel Müdürlük tarafından Ç-152 kodlu veri girişi yapılır.

⁴ 2009 Yılından önce "Birlik" ifadesi kullanılmaktaydı. http://www.protestankiliseler.org/?page_id=638

⁵ Normalde bir sonraki yılın şubat ayı içerisinde hazırlanıp yayınlana yıllık raporlar, 6 Şubat'ta meydana gelen depremler nedeniyle kilise görevlilerinin deprem bölgesindeki yardım çalışmalarına katılımı nedeniyle 2022 yılı raporu mayıs ayında yayınlanmıştır.

⁶ Toplumumuz, herkes için inanç özgürlüğünü savunmaktadır. Bu hak inanmama özgürlüğünü de içermektedir.

- 2021'de pandemi ortamındaki izolasyonun etkisiyle görülmeyen Protestan Hristiyanlara yönelik kişi veya kurumlara sadece inançlarından ötürü nefret duyarak fiziksel saldırıyı içeren nefret suçları yeniden görülmeye başlamıştır.
- Protestan Hristiyanlara yönelik, kişi veya kurumlara sadece inançlarından ötürü nefret duyarak bu nefretini sözlü veya yazılı olarak belirten, kamuoyunda nefretin oluşması için kışkırtan nefret söylemlerinde 2022 yılında önceki yıla göre artış olmuştur.
- 2022 yılında artan enflasyon nedeniyle ortaya çıkan alım gücünün düşmesinin neden olduğu yoksullaşma tüm toplumu etkilediği gibi Protestan toplumunu da derinden etkilemiştir.
- 2022 yılında da Hristiyan ibadetine mahsus ibadet yeri kurma ve ibadet için kullanılan mekânların kullanımını sürdürme ve var olan ibadethaneleri kullanma talepleri ile ilgili sorunlar devam etmektedir. Kilise olarak kullanılacağı öğrenildiğinde genellikle yükseltelen kira miktarları, ülke genelinde kira miktarlarındaki anormal artış nedeniyle daha da yüksek bir noktaya ulaşmıştır.
- 2022 yılında da kiliselerin vakıf kurarak tüzel kişilik kazanma eğilimi önceki yıllarda olduğu gibi güçlenmeye devam etmiştir.
- 2022 yılında da Hristiyan din görevlisi yetiştirme hakkının korunması yönünde herhangi bir ilerleme olmamıştır. Çok sayıda yabancı uyruklu kilise önderi sınır dışı edilmiş, ülkeye girişe izni verilmemiş ve / veya oturma izinlerini yenileyememiştir. Artan döviz kurları yurtdışındaki teoloji okullarına öğrenci göndermeyi zorlaştırmıştır.

Nefret Suçları, Söylemleri, Sözlü ve Fiziksel Saldırıları

2022 yılı içerisinde Protestan toplumuna yönelik tarafımıza rapor edilen fiziksel saldırılar şunlardır:

- 10 Şubat 2022: İstanbul'da bir kilise önderine komşusu tarafından bıçaklı saldırıda bulunuldu. Sırtından ve boynundan bıçaklanan kilise önderi çeşitli ameliyatların ardından taburcu edildi.
- Şanlıurfa Kilisesi'nin tabelası üzerindeki yazılara ve tabelaya birkaç kez kesici aletlerle zarar verilmiştir.
- Şanlıurfa Kilisesi Pastörü'nün çocuklarına okullarında fiziksel ve sözlü saldırılarda bulunuldu. 14 yaşındaki Lise 1. Sınıf öğrencisi çocuk yaşanan saldırı olayı sonrasında okulu bırakmak zorunda kaldı. Saldırı sonrasında aile 15 gün evden dışarı çıkmaya korktuğunu beyan etti. Orta okul öğrencisi 12 yaşındaki oğluna ise bir arkadaşı tarafından "Baban dua etsin sen benim arkadaşımın yoksa arabanın camını kırar [arabanın dikiz aynasına asılı] o haçı çıkarırdım" diyerek tehdit edildi.

2022 yılında önceki yıla göre nefret söylemlerinde artış meydana gelmiştir.

- 1 Ocak 2022: İstanbul Kadıköy'de bulunan Anadolu Protestan Kilisesi'nin kapısına spreyle boyayla "Allah 1" yazıldı. Gözaltına alınan şüpheli emniyette ifade vermesinin ardından savcılık talimatıyla serbest bırakıldı.⁷
- Şanlıurfa Kilisesi: Noel Bayramı'nı kutlamak amacıyla görüşülen düğün salonu sahibi kilise yetkililerine "Hristiyanlara yer vermem, gûnahtır, haramdır" diyerek kiralama talebini kabul etmedi. Diğer düğün salonu gibi geniş mekanlı kapalı toplanma mekanları uzak olduğu için kilise Noel kutlama etkinliğini bir Cafe'de yapmak zorunda kaldı.
- 21 Haziran 2022: Diyarbakır'ın Sur İlçesinde Diyarbakır Protestan Kilisesi'ni ziyaret eden üç kişi kilise çıkışında kiliseyi gözetledikleri anlaşılan ve kendilerine yaklaşan Hizbullahçı oldukları öne sürülen takkeli ve şalvarlı iki kişi tarafından silah gösterilerek ölümlü tehdit edildi. Tehdit edilen kişiler karakola şikâyetinde bulundu. Daha sonra can güvenliği nedeniyle Diyarbakır'ı terk etti⁸
- 8 Eylül 2022: Kurtuluş Kiliseleri Malatya Temsilcisi Vedat Serin, cumhuriyet savcılığına yaptığı suç duyurusuyla kilise temsilciliğine, kendisine, Kurtuluş Kiliseleri Derneği Başpastörü İhsan Özbek ve daha önce Malatya'da yaşayan kilise görevlisi Timothy Wesley Stonen'a yönelik saldırı planlarının yapıldığını, saldırı için kullanılmak istenen bir kişinin kendisiyle irtibata geçerek saldırı planları hakkında bilgi verdiğini açıkladı.⁹
- Sosyal Medyada Hristiyanlık içerikli YouTube kanalları, Instagram ve Twitter hesaplarına, bazıları artık sistematik hale gelen, hakaret, küfür ve aşığılama içeren nefret içerikli yorumlar artarak devam etmektedir. Sosyal medya şirketleri de bu yorumları "ifade özgürlüğü" kapsamında değerlendirip kaldırmamaktadır.

2022 yılı içerisinde Protestan toplumu üyelerine ve Hristiyan olmamakla birlikte Hristiyan kurumlarında çalışan kişilere muhbirlik/ajanlık teklifleri yapılmaya devam etmiştir. Protestan Topluluğunun bulunduğu birçok şehirde kendisini istihbarat görevlisi olarak tanıtan kişiler tarafından, yerli ve mülteci Hristiyanlara, Hristiyan olan kişiler, kiliseler, kilise faaliyetleri ve Hristiyan kurumlar hakkında bilgi almak amacıyla tehdit, vaat, menfaat ve para teklif etme yöntemleri kullanarak ajanlık/haber elemanı olma teklifleri yapıldığı rapor edilmiştir.

- Daha önce birkaç kez meydana gelen Kayseri Protestan Kilisesi üyelerine ajanlık ve haber alma elemanlığı teklifi başka üyeleri de hedef alarak yenilenmiştir. Teklifi alan kişi teklifi kabul etmiş ve Kayseri Protestan Kilisesi'ni devleti ve ülkemizi suçlayıcı vaazlar verdiği iftirasıyla ihbar etmiştir. Emniyet kuvvetleri de bu iddiaları soruşturmak için hafta içi mesai saatleri yerine ibadetin hemen başında gelerek kilise üyeleri arasında tedirginlik yaratmıştır.

Daha sonda kimliği açığa çıkan kişi, bu teklifin kilise derneğini kapatmak için gerekçe aranması ve oluşturulması için yapıldığını beyan etmiştir.

⁷ <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/kadikoyde-kilise-kapisina-allah-1-yazisi-supheli-serbest-birakildi-1896999>

⁸ <https://www.diken.com.tr/hizbullahcilarin-tehdit-ettigi-yurttaslar-kenti-terk-etti-polis-gaspci-diye-anlatti/>

⁹ <https://haber.sat7turk.com/malatya-kilisesi-yine-hedefte/>

Protestan kilise ve kuruluşları kamuya açık yapılardır, şeffaflık, yasalara uyma ve ulusal hukuki çerçeve içinde hesap verebilirlik ilkelerini gözetirler. Çoğu kilise bir tüzel kişilik altında örgütlenmiş ve çeşitli kurumların denetimine açıktır. Hal böyle iken bu tip kuşkucu ve şeffaf olmayan girişimler dikkat çekicidir. Ülkemizin geçmiş yıllarda bu tarz yapılardan gördüğü zarar ve acı göz önüne alındığında topluluk içinde endişe yaratmaktadır.

İbadet Yerleriyle İlgili Sorunlar

İbadet yeri kurma ve yaşatma hakkı din ve inanç özgürlüğünün önemli bir parçasıdır. Türkiye Protestan toplumu büyük çoğunlukla yeni Hristiyanlardan oluştuğu için Türkiye’de bulunan Geleneksel Hristiyanların sahip olduğu kültürel ve dini mirasın bir parçası olan dini yapılardan yoksundur. Kullanılabilecek tarihi kilise binaları çok sınırlı sayıdadır. Bu nedenle Protestan toplumunun çok büyük bir kısmı ibadet yeri sorununu dernekler ve vakıflar kurarak veya var olan derneklerin veya vakıfların temsilciliğini alarak “klasik” kilise binası yapısında olmayan, bağımsız bina, dükkân, depo vb. yerler kiralarak/satın alarak aşmaya çalışmaktadır. Çok küçük bir kısmı kendi müstakil binalarını inşa edebilmiştir. Ancak bu durumda bu mekânların da büyük kısmı ibadet yeri statüsünden yoksundur. Bu nedenle fiilen ibadethane olarak kullanılan mekânlar ibadet yeri olarak tanınmamaktadır. Bunun sonucunda da ibadet yeri statüsüne sahip mekânlar için sağlanan elektrik, su, vergi muafiyeti vb. kolaylıklar ve avantajlar kullanılamamaktadır. Kamuya kilise olarak tanıtılmaları durumunda ise, yasal olmadıkları ve kapatılması konusunda uyarı almaktadırlar.

2022 yılı sonu itibari ile Protestan toplumunun ibadet yeri kullanım durumu şöyledir: Türkiye genelinde var olan, bilinen Protestan topluluğu sayısı 186’dır. Bu toplulukların ibadet yeri kullanımını incelendiğinde

- Kendilerine ait (şahıs veya tüzel kişilik) müstakil/bağımsız binada ibadet eden topluluk sayısı 21’dir. (Önceki 19)
- Kendilerine ait (şahıs veya tüzel kişilik) müstakil/bağımsız olmayan binada ibadet eden topluluk sayısı 30’dur. (Önceki 35)
- Geleneksel tarihi kilise binasında ibadet eden topluluk sayısı 12’dir. (Önceki 11)
- Kiralık bir mekânda ibadet eden topluluk sayısı 107’dir. (Önceki 99)
- Ev veya ofislerinde ibadet eden topluluk sayısı 16’dır. (Önceki 21)
- Şapelde (küçük dua evi) ibadet eden topluluk kalmamıştır. (Önceki 1)

Ev toplulukları ve kiralık mekanları kullanan toplulukların sayısına bakıldığında ibadet yeri sorununun Protestan toplumu için ne kadar önemli ve kırılmalığa sebep olan bir sorun olduğu görünmektedir.

Büyümeye devam eden Protestan toplumu için ibadet yeri sorunu 2022 yılında da ciddi bir sorun olarak devam etmektedir. Yukarıdaki Şanlıurfa kilisesi örneğinden yola çıkarak özellikle Hristiyanların yakın geçmişte neredeyse hiç yaşamadığı ve/veya Hristiyan ibadethanesi bulunmayan küçük yerleşimlerde Protestan toplumu üyeleri görünür oldukça ciddi bir toplum baskısı ile karşı karşıya kalmaktalar. Kamu kurumlarının bu baskıyı daha da ağırlaştırmak yerine oradaki küçük Hristiyan toplulukları koruyucu ve kolaylaştırıcı rol üstlenmeleri insan haklarına ve devletin temel görevlerine daha uygun düşecektir.

Dini Yayma Hakkı

2022 yılında bu hak ile ilgili bir ihlal bildirilmemiştir. Fakat Valiliklerden izinli olarak yapılan İncil dağıtımıyla ilgili yerel ve ulusal gazetelerde kışkırtıcı ve bu hakkın kullanımının Hristiyanlara tanınmaması yönünde haberler yayınlanmıştır. Bu haberler "bölücü ve yıkıcı" anlamında "misyonerlik faaliyeti" olarak sunulmuştur.

Eđitimde Karşılaşılan Problemler ve Zorunlu Din Dersi

2022 yılında eğitim hakkının kısıtlanmasına ilişkin bir ihlal bildirilmemiştir. Fakat Şanlıurfa'da gelişen olaylar sonucunda kilise önderinin lise öğrencisi olan büyük oğlu okulu bırakmak zorunda kalmıştır. Okullarında karşılaştıkları ayrımcılık ve nefret söylemleri nedeniyle diğer çocukları da okula gitmekte isteksizlik göstermektedir.

Zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'nin inanç özgürlüğü, laiklik ve bilimsel eğitime aykırı olduğu yerel mahkemeler ve AİHM (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi) kararları ile belirlenmesine ve dersin zorunluluğunun kaldırılması gerektiği belirtilmesine rağmen uygulanmaya devam etmektedir.¹⁰

Zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi içeriğinin ve kullanılan kaynaklarının mevcut hali çoğulculuktan uzak, Hristiyanlık ile ilgili kısımları İslam dini bakış açısıyla oluşturulmuş ve Hristiyanların kendi görüşlerine yer verilmemiştir.

Din Görevlisi Yetiştirememe ve Yabancı Uyruklu Protestanların Sorunu

2022 yılında da Türkiye'deki yasalar, Hristiyan din görevlisi yetiştirilmesine veya herhangi bir şekilde dini topluluk üyelerinin eğitilmesi amacıyla dinsel eğitim verecek okullar açılmasına olanak vermemiştir. Oysa din görevlisi yetiştirme hakkı, din ve inanç özgürlüğünün temel taşlarından biridir. Protestan toplumu bu sorunu usta çırak yöntemi, yurt içinde verilen seminerler, yurt dışında eğitim almak üzere öğrenci gönderme ve yabancı uyruklu din görevlilerinin ruhani desteği gibi yöntemlerle çözmeye çalışmaya devam etmektedir.

2022 yılında toplulukların büyük çoğunluğunun ruhani liderliğini yerel insanların üstlenmesine rağmen yabancı uyruklu din görevlilerine olan ihtiyaç hala devam etmektedir. Azalmakla birlikte 2022 yılında da yabancı uyruklu din görevlilerine ve topluluk üyelerine yönelik sınır dışı etme, Türkiye'ye girişe izin verilmeme ve oturum izni veya vize vermeme vakaları önceki yıllara kıyasla çok düşük oranda yaşanmaya devam etmiştir. Birçok topluluk çok zor durumda kalmaya devam etmiştir. Din görevlisi ihtiyacı ciddi oranda devam etmektedir.

Bugüne kadar Toplam 185 kişi kod verilerek Türkiye'ye girişı engellenmiştir. Bu kişilerin büyük kısmı uzun yıllardır ülkemizde yerleşik olarak aileleri ile yaşamaktadır. Haklarında hiçbir suç kaydı, soruşturma veya mahkûmiyet bulunmamaktadır. Bu durum büyük bir insani sorunu da ortaya çıkarmıştır. Aileden birine verilen ön habersiz giriş yasağı aile birliğini bozmuş, tüm aile fertlerini büyük bir kaos ile baş başa bırakmıştır.

¹⁰ <https://www.hukukihaber.net/egitim/mahkeme-zorunlu-din-dersinden-muafiyet-sartini-hukuka-aykiri-buldu-h344451.html>

Bu kişilerin büyük kısmı N82 (Türkiye'ye girişi ön izne bağlı olma durumu) kodu almıştır. Yasağı koyan idari yetkililer, mahkemeye sundukları savunmalarında N82'nin bir giriş yasağı olmadığını, sadece ön izin olduğunu belirtmektedir. Ancak pratikte bu duruma maruz kaldıktan sonra vize başvurusunda bulunan kişilerin tamamının başvurusu reddedilmiştir. N82 hukuken giriş yasağı olmamakla birlikte pratikte Türkiye'ye giriş yasağı olarak uygulanmaktadır.

Bu kişilerin az bir kısmı da G87 kodu almıştır. (Genel güvenlik açısından tehlike arz eden kişiler) Bu kod daha çok yabancı ülkelerde silahlı eylemlere katılmış, terörist organizasyonlar da veya eylemlerinde yer almış kişilere verilirken, ülkemizde hiçbir suç kaydı olmayan, şiddet karşıtı ve sadece inanç odaklı yaşayan Protestan Toplum üyelerine herhangi bir kanıttan yoksun şekilde verilmesi bizleri ve mağdurları derinden yaralamıştır. Bu insanlara en az 5 yıl ülkemize giriş yasağı verilmiştir.

2022 yılında karşılaşılan bir başka engelleme veya giriş yasağı türü ise Ç-152 kodu verilmesidir. Bu kodu alan kişilere 1 yıl boyunca ülkeye giriş yasağı konulmaktadır.

Bu durumlarda açılan davalarda bu kişilerin Türkiye aleyhine faaliyet sürdürdüğü, misyonerlik yaptığı ve bazılarının Derneğimiz tarafından her yıl olmak üzere yirmi yıldır organize edilen Aile Konferansına veya tamamen yasal ve açık seminer vb. toplantılara katılmaları gerekçe gösterilmiştir. Bu dosyalar tam bir gizlilik içinde ilerlemekte olduğundan iç hukuk aşamasında mağdurlar neyle suçlandıklarını hiçbir şekilde öğrenememektedirler. Davaların bir kısmı sonuçlanmış ve somut hiçbir gerekçe, kanıt, bilgi, belge gösterilmeden bu kişilerin aleyhine karar verilmiştir. İdare mahkemeleri dosyalara girmeyen MİT raporlarını veri olarak kabul ederek davaları reddetmişlerdir. Yabancı uyruklu Protestanlar, savunma haklarını hiç bir şekilde kullanamamışlardır. Çok az davada olumlu karar çıkmıştır. Ancak idare kararları uygulamamakta ısrar etmekte ve tekrar kod ya da vize iptali vererek dava sürecini baştan başlatmakta ve bürokrasi içinde keyfi uygulamalarla insanların umutlarını yok etmektedir. Olumsuz sonuçlanan davalar için Anayasa Mahkemesi'ne itirazda bulunulmuştur. Bazı davalar Anayasa Mahkemesi tarafından da olumsuz sonuçlanmış ve AİHM'e başvurular başlamıştır. Mağdurlar açısından çoğunluğunun iç hukuk süreci devam etmektedir. Davaların önemli bir kısmı Anayasa Mahkemesi ve AİHM'de karar beklemektedir.

Umudumuz hiçbir hukuki gerekçesi olmayan ve insan haklarına aykırı bu durumun Anayasa Mahkemesi'nde adaletle sonuçlanmasıdır. Fakat şimdiye kadar dava açan sadece bir kişi Yeniden oturma izni almıştır. Bu kod davalarının yanı sıra Türk vatandaşları ile evli olan ve vatandaşlık için gerekli süreyi dolduran 4 kişinin vatandaşlık başvurusu milli güvenlik gerekçesiyle reddedilmiştir.

Derneğimiz, ülkemizin egemenlik hakkına, yani ülkemizde kimin bulunup bulunmayacağına karar verme hakkına, saygı duymakla birlikte bu kişilerin Hristiyan olmaları dışında başka neden olmaksızın bu muameleye maruz kalmasını büyük bir hak ihlali ve ayrımcılık olarak görmektedir.

Ayrıca ülkemizde yaşayan yabancı uyruklu Protestan toplumu üyeleri her an Türkiye'den gönderilme endişesi yaşamaktadır. Bu nedenle birçok yabancı uyruklu aile ya da birey kilise toplantı ve etkinliklerine katılmamakta ve/veya aile gönüllü olarak ülkemizden ayrılmaktadırlar. Ancak gönüllü ayrılanlar ile ilgili sağlıklı bir kayıt tutulmadığından verilere bu raporda yer verilmemiştir.

Tüzel Kişilik / Örgütlenme Hakkı

Tüzel kişilik sorunu Türkiye'deki özellikle azınlık grupların olmakla birlikte tüm dini grupların sorunudur. Protestan toplumu ağırlıklı olarak bu sorunu dernekler ve vakıflar kurarak veya kurulu olan bir derneğin/vakfın temsilciliğini alarak çözmeye çalışmaya devam etmektedir.

2022 yılı itibariyle, Protestan toplumu üyelerinin kurduğu 13 vakıf, 20 vakıf temsilciliği, 33 kilise derneği ve bu derneklere bağlı 53 temsilcilik olmak üzere 119 topluluğun bir şekilde bir tüzel kişiliği bulunmaktadır. Geri kalan toplulukların herhangi bir tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Tüzel kişilik kazanma eğilimi ve isteği devam etmektedir. Ancak dernekler ve vakıflar 'kilise' veya 'ibadet yeri' olarak kabul edilmemektedir. Dini toplulukların tüzel kişilik kazanma sorunu tam olarak çözüme kavuşturulamamıştır. Mevcut yasal yol, toplulukların 'dini topluluk' olarak yasal bir kimliği olmasına fırsat vermemektedir. Buna ek olarak, mevcut 'dernekleşme' yolu, pek çok küçük kilise için karmaşık ve uygulanması zor görünmektedir. Yine vakıfların kuruluş maliyetlerinin yüksek olması ve uzun hukuki prosedür küçük toplulukların tüzel kişilik kazanmasını zorlaştırmaktadır. Küçük Protestan toplulukları bu sorunu daha çok var olan bir kilise derneğinin veya vakfın temsilciliğini alarak çözmeye çalışmaktadır.

Vakıf kurulmasına izin verildikten sonra son yıllarda kiliselerin vakıflaşma eğilimi ağırlık kazanmaktadır.

İnancı Açıklama Zorunluluğu

Şanlıurfa Kilisesi önderi ve ailesi okulla ve çevreyle sorunlar yaşamış, sıklıkla kendisine ve çocuklarına "Sen Hristiyan mısın?" "Baban papaz mı?" Gibi sorular yöneltilmiştir.

Zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinden muafiyet için kişinin inancını açıklamak, hatta ispat etmek zorunda kalması hak ihlali olarak devam etmektedir. Bu konunun çözülmesi için AİHM ve yerel mahkeme kararlarının uygulanması gerekmektedir.¹¹

Ekonomik Kirizin Kiliselere Etkileri ve Ayrımcılık

Birkaç yıldır artan döviz kurları ve enflasyon nedeniyle 2022 yılında Protestan toplumu arasında da yoksullaşma ve işsizlik artışı görülmüştür. Kiralık binalarda faaliyet gösteren kiliseler, kiraların aşırı artışı nedeniyle maddi sıkıntıya girmiştir. (Bu nedenle kapanan, ev kilisesine dönüşen var mı?)

2022 yılında da emeklilere ikramiye ödemeleri yapılırken Hristiyan vatandaşlar göz ardı edilerek onların ikramiyeleri de Noel ve Paskalya bayramları yerine İslami bayramlardan önce ödenmiştir.

Medya

¹¹ <https://www.hukukihaber.net/egitim/mahkeme-zorunlu-din-dersinden-muafiyet-sartini-hukuka-aykiri-buldu-h344451.html>

Protestan toplumu için önemli sorunlardan biri de toplumda sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasıyla oluşan nefret söylemlerindeki artıştır. Sosyal medyada faaliyet gösteren Hristiyan nefretinden beslenen, Hristiyanları ve onların internet siteleri ve sosyal medya hesaplarını kendilerine hedef seçen sosyal medya gruplarının faaliyetleri, internette ve sosyal medyada daha çok zaman geçirilmesinden kaynaklı olarak artmıştır. Gerek kiliselerin resmi hesaplarına gerek kilise önder ve üyelerine gerekse de genel olarak Hristiyanlık, Hristiyan değerleri ve Hristiyanların kutsallarına yönelik nefret söylemi, hakaret ve küfre varan söylemlerde artış dikkat çekici boyuta gelmiştir.

Hedef gösterme, ötekileştirme, ayrıştırma ve her türlü ayrımcılığın merkezi konumuna gelmiş olan sosyal medya, aynı zamanda bilgi kirliliğinin de en yüksek olduğu mecra haline gelmiştir. Bu platformda kolayca nefret söylemi yaşam alanı bulmaktadır.

Bütün Hristiyan mezheplerine ve azınlık gruplarına yönelik bu tür eylemler Protestan toplumunda endişeye neden olmaktadır.

Yaygın medyada ve ulusal internet medyasında nefret söylemlerinde azalma devam etmektedir. Ancak insanların haber alma eğilimlerinin değiştiğini, klasik medya araçlarının dışında internet siteleri ve sosyal medya üzerinden haberlerin okunduğunu araştırmalar net bir şekilde göstermektedir.

2022 yılında, 2021 raporunda sosyal medya kuruluşlarına yaptığımız çağrı doğrultusunda, nefret söylemiyle ilgili paylaşımlar daha hızlı bir şekilde kaldırılmaya başlanmıştır.

Diyalog

2022 yılında da Hükümet tarafından ve/veya resmî kurumlar tarafından düzenlenen dini grupların davet edildiği toplantılara Protestan toplumu/kilise temsilcileri davet edilmeke uygulamasına devam edilmiştir. Bu durum 2022 yılında da Türk Protestan Toplumu'nu yok sayma, görmezden gelme eğiliminin devam ettiğini göstermektedir.

2022 yılında da bazı belediyeler ve ilgili yerel kurumlar ile yakın iletişim söz konusu olmaya devam etmiştir. Ancak ilgili tüm kamu kurumlarını kapsayacak bir iletişimi arzulamaktayız.

Protestan toplumu başta Hükümet, TBMM ve belediyeler olmak üzere tüm kamu kurumları ile ilişkilerin gelişmesine önem vermeye devam etmektedir.

Tavsiyeler

- Hükümet veya kamu kuruluşlarının Protestan toplumunu ilgilendiren konulardaki çalışmalarında toplumumuzla diyalog halinde olması, yapılan toplantılara resmi olarak Protestan kurum temsilcilerinin davet edilmesi, önyargıların aşılmasına ve sorunların çözülmesine katkı sunacaktır. Yaşanılan tecrübeler göstermiştir ki, iletişim kanalları açık olduğunda birçok sorun hızlıca çözüme kavuşturulmuştur.

- Hristiyanlara karşı nefret söylemleri, 2022 yılında, önceki yıla göre artmaya başlamıştır. Şikâyet edilmesine rağmen zanlıların serbest bırakılması ve cezasızlık hali, ciddi bir endişe ve güvensizlik kaynağıdır. Var olan yasaların yoruma açık olmayacak şekilde güncellenmesi ve nefret söylemi ve nefret suçları ile ilgili yine yoruma açık olmayacak şekilde net ifadeler içeren yasal düzenleme yapılması sorunun çözümü için önemli bir adım olacaktır. Nefret söylemi ve nefret suçu ile ilgili olarak kamuoyunu bilgilendirici, farkındalığı artırıcı KAMU SPOTLARI hazırlanarak yayınlamak ise halkın eğitiminde ve kültür düzeyinde paradigma değişikliğinin önünü açacaktır.
- Türkiye’de tarihsel olarak kilise binaları bulunmayan Protestan toplumu için ibadet yeri kurma sorunu, yıllardır devam eden ve bir türlü çözüme kavuşturulmamış, dini dışı vurma hakkının temel bir unsuru olarak güncelliğini korumaktadır. Bu konuda acil olarak merkezi ve yerel yetkililerin gereken adımları atmaları gerekmektedir. Hristiyanların da mescit benzeri küçük ibadet yerleri (şapel) kurabilmelerinin önü açılmalıdır. Belediyeler, Kültür Bakanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve diğer resmi kuruluşlar, ellerinde bulunan ve amacı dışında kullanılan kilise binalarını en azından pazar günleri ve/veya dini bayramlarda kilise cemaatlerinin kullanımına açmalıdır. Yeni ibadet yerleri kurulması için arsa tahsisi vb. konularda kolaylaştırıcı tutum alınmalıdır.
- Kilise derneklerinin yaşadığı sorunlar göz önüne alınarak, özellikle dini amaçla toplanma ve dini yayma, ibadet konusunda haklarının güvence altına alınması gerekmektedir.
- İnsan hakları eğitimi çerçevesinde, ilgili kamu görevlilerine din ve vicdan özgürlüğü hakkının içeriğı konusunda eğitim verilmelidir.
- Ajanlaştırma çalışmaları yerine açık iletişim kanalları açılmalıdır.
- Millî Eğitim Bakanlığı’nın, Hristiyan ailelerin ve çocukların maruz kaldıkları ve maruz kalma riskleri bulunan sosyal baskıyı ve damgalanmayı göz önünde bulundurarak, şikâyet edilmesini beklemeden, okullarda ve sınıflarda gayrimüslim öğrencilerin haklarını gözetmesi ve okulları muafiyet konusunda düzenli olarak bilgilendirmesi beklenmektedir. Bir arada yaşamaya ve inançlara saygıya dayalı kültürün gelişmesi konusunda temenninin ötesinde adımlar atılmalı ve uygulama denetlenmelidir.
- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin zorunluluğı kaldırılmalı, kişi inancını açıklama zorunluluğundan kurtulmalıdır.
- Zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin zorunluluğı kaldırılmıyorsa bile muafiyet hakkı için kişinin beyanı esas alınmalıdır.

- Toplum içinde farklı dinlere mensup kişilere karşı anlayış ve bu kişilerin de Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak eşit haklara sahip olduğu fikri ve bir arada yaşama kültürü, başta Millî Eğitim Bakanlığı aracılığıyla olmak üzere, merkezi ve yerel yönetimlerce aktif olarak gündeme getirilmeli ve teşvik edilmelidir.
- İfade ve basın özgürlüğüne saygı çerçevesinde, medyada yer alan hoşgörüsüzlüğe, nefret söylemine, kışkırtmaya ve ayrımcılığa neden olabilecek yazılı ve görsel yayınlar hakkında, hızlı ve etkin bir şekilde denetim mekanizması kurulması gerekmektedir. Adli makamların şikâyet beklemeden nefret suçları ve söylemleri ile ilgili resen harekete geçmeleri sağlanmalıdır. Bu sadece Protestan Hristiyanların değil, bütün dezavantajlı grupların hayati derecede önemli olan ihtiyacıdır.
- Yerel medya mensuplarının (muhabir ve köşe yazarlarının) nefret söylemi konusunda bilinçlendirilmesi, farkındalık oluşturulması için eğitimlere tâbi tutulması için gerek basın meslek kuruluşlarının gerekse diğer sivil toplum örgütlerinin çalışma yapması gerekmektedir.
- Sosyal Medya şirketlerinin Türkiye ofislerinde veya Türkçe bölümlerinde özellikle denetleme biriminde görevli personele nefret söylemi konusunda bilinçlendirme eğitimi verilmeli ve bu yöndeki şikayetlerin daha sıkı bir şekilde denetlenmesi, bu paylaşımların yapıldığı hesapların kapatılmasının yanı sıra aynı kişilerin yeni hesap açarak daha da nefret dolu paylaşım yapmasının önüne geçilecek mekanizma veya algoritmalar oluşturulmalıdır.
- Yabancı uyruklu Protestan Toplumu üyelerinin büyük bir şok ile ani şekilde ülkemize sokulmama uygulaması kaldırılmalıdır. Herhangi bir suç iddiası olmadan, sadece dini inançlarından dolayı insanların maruz kaldığı bu durum sonlandırılmalıdır. Ülkemizde kalması uygun görülmeyen kişilerin objektif, hukuka dayalı ve herkes için geçerli uygulamalara tabi tutulması gerekmektedir.

Saygılarımızla,
Protestan Kiliseler Derneği